

VIDHYAYANA

An International Multidisciplinary Research E-Journal

ISSN 2454-8596

www.vidhyayanaejournal.org

ભારતની જાહેર અને ખાનગી ક્ષેત્રની બેંકોની બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોનો તુલનાત્મક અભ્યાસ

VIDHYAYANA

An International Multidisciplinary Research E-Journal

ISSN 2454-8596

www.vidhyayanaejournal.org

સારાંશ

ભારતમાં બેન્કીંગ ક્ષેત્ર અર્થતંત્રના મુખ્ય વિભાગોને જેવા કે કૃષિ ક્ષેત્ર, ઉદ્યોગ અને સેવાક્ષેત્રના વિકાસમાં જરૂરી ધીરાણો પુરા પાડીને ઉત્તમ સેવા બજાવે છે. 1969માં થયેલા બેંકોના રાષ્ટ્રીયકરણના પગલાએ દેશમાં બેન્કોનું વિસ્તરણ મોટા પ્રમાણમાં કર્યું. સંખ્યાત્મક રીતે વધતી જતી બેંકોની શાખાઓના ગુણાત્મક પાસાઓને પણ સમય જતા તપાસવાની પરિસ્થિતિ ઉભી થઈ. ધીરાણનું પ્રમાણ વધવા લાગ્યું અને જાહેર ક્ષેત્રની બેંકો નાણાકીય રીતે નબળી પડતી ગઈ અને ખોટ કરતી થઈ. હાલમાં બેન્કીંગ ક્ષેત્રે બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોના પ્રમાણમાં સતત વધારો જોવા મળે છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ભારતની જાહેર અને ખાનગીક્ષેત્રની બેંકોની બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો છે

ચાવીરૂપ શબ્દો:- જાહેર ક્ષેત્ર, ખાનગીક્ષેત્ર, બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતો

પ્રસ્તાવના

વિકાસની સાથે સાથે બેંકોનું કાર્યક્ષેત્ર પણ વધુ પ્રમાણમાં વ્યાપક અને વિસ્તૃત બનતું ગયું છે. બેંકો હવે માત્ર થાપણો સ્વીકારતી પેઢીઓ જ રહી નથી. પરંતુ તે અનેક પ્રકારની સેવાઓ પણ પૂરી પાડે છે. આધુનિક યુગમાં બેંકિંગ એ આર્થિક જીવનનું એક અતિ મહત્વનું અંગ બની ગયું છે. ભારતમાં ઈ.સ. ૧૯૧૩ નો ભારતીય કંપની એક્ટ પસાર થતા બેંકિંગ પ્રવૃત્તિઓને એક આગવો માર્ગ મળ્યો છે. બ્રિટિશ શાસન દરમિયાન ઈ.સ. ૧૮૦૯ માં અલગ ચાર્ટર તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી હતી. ૧૯મી સદીમાં ઈસ્ટ ઇન્ડિયા કંપની દ્વારા ત્રણ બેંકોની શરૂઆત કરી જેમાં,

(૧) બેંક ઓફ બંગાળ ૧૮૦૯

(૨) બેંક ઓફ બોમ્બે ૧૮૪૦

(૩) બેંક ઓફ મદ્રાસ ૧૮૪૩

આ ત્રણ પ્રેસીડેન્સી બેંકોનું રાષ્ટ્રીયકરણ કરીને ઈમ્પીરીયલ બેંકને કામગીરી સોંપાઈ હતી. ઈ.સ. ૧૯૩૫ માં રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાની સ્થાપના કરવામાં આવી. ભારતીય બેંકિંગ સિસ્ટમની ટોચ પર ભારતીય રિઝર્વ બેંક છે તે ભારતીય નાણાકીય પદ્ધતિનું ચેતાતંત્ર સમાન છે, રિઝર્વ બેંકનું સંચાલન ભારતની કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નિયુક્ત કેન્દ્રીય બોર્ડ (રાજ્યપાલની આગેવાની હેઠળ) દ્વારા કરવામાં આવે છે. વર્તમાન સમયમાં બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોની સમસ્યા સૌથી ગંભીર અને ટોચની સમસ્યા છે, તેનાથી બેંકોની નફાકારકતા અને વિશ્વસનીયતા પર ઘેરા પ્રત્યાઘાતો પડે છે. દેશની મધ્યસ્થ બેંક તથા વાણિજ્ય બેંકો દ્વારા આવી અસ્કયામતોનું પ્રમાણ ઘટે તે માટે કેટલાક પગલાંઓ લેવામાં આવ્યા છે જેમાં મુખ્ય ૨૦૦૨ નો સરકારી એક્ટ એ ખૂબ મહત્વનો કાયદો છે.

પ્રસ્તુત સંશોધન અભ્યાસમાં “ભારતની પસંદગીયુક્ત જાહેરક્ષેત્ર અને ખાનગીક્ષેત્રની બેંકોની બિનકાર્યક્ષમ

VIDHYAYANA

An International Multidisciplinary Research E-Journal

ISSN 2454-8596

www.vidhyayanaejournal.org

અસ્કયામતોનો તુલનાત્મક અભ્યાસ” પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે.

સંશોધન સમસ્યા

વર્તમાન સમયમાં ભારતીય બેંકિંગક્ષેત્રે જો કોઈ સૌથી મોટી સમસ્યાનો ખતરો તોળાઈ રહ્યો હોય તો તે બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોનો છે. બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતો એ બેંકોની કામગીરીનો અભિન્ન અંગ છે, બેંક દ્વારા લોનની સામે રકમ આપવામાં આવે છે. લોન લેનાર પાસેથી નિયત સમયમાં પરત ચુકવણી માટેનું વચન લેવામાં આવે છે જ્યારે કોઈ કારણોસર લોન પરત ચુકવવામાં આવતી નથી ત્યારે બેંક તેની આવકનો પ્રવાહ તેમજ મૂડી બંને ગુમાવે છે. જેની અસર માત્ર બેંકિંગ ક્ષેત્ર પર જ નહીં પરંતુ બેંકો સાથે સંલગ્ન ક્ષેત્રો પર પણ પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે થવા પામે છે.

બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોની વિભાવના પ્રથમ વખત નરસિંહમ કમિટીમાં “ફાઈનાન્સિયલ સિસ્ટમ રિફોર્મસ” પર રજૂ કરવામાં આવી હતી. જેને સંસદમાં ૧૭ મી ડીસેમ્બર ૧૯૯૧ ના રોજ રજૂ કરવામાં આવી હતી. સમિતિએ પ્રવર્તમાન નાણાકીય પદ્ધતિનો અભ્યાસ કરી તેની ટૂંકી બાબતો અને નબળાઈઓ ઓળખી અને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે વર્ગીકૃત ધોરણો અનુસાર સૂચનો અને ભલામણો કરી, કમિટીની ભલામણોને આધારે રિઝર્વ બેંકે આવક માન્યતા, અસ્કયામત વર્ગીકરણ અને જોગવાઈ અંગેના સમજદાર ધોરણો વિકસિત કર્યા અને એપ્રિલ ૧૯૯૨ માં બેંકોને સુધારેલા સૂચનો જારી કર્યા.

VIDHYAYANA

સાહિત્ય સર્વેક્ષણ

(૧) અંજના.ડી.પાટડીયા (૨૦૨૦); ભારતમાં બેંકિંગ ક્ષેત્રે બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોની સમસ્યા: એક વિશ્લેષણાત્મક અભ્યાસ લઘુશોધ નિબંધ, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી રાજકોટ

આર્થિક પ્રવૃત્તિના પરિવર્તનમાં કોઈપણ દેશના વિકાસ માટે બેંકિંગ ક્ષેત્રની ભૂમિકા ખૂબ જ નોંધપાત્ર હોય છે. જરૂરીયાતમંદ ક્ષેત્રોને ઈચ્છિત નાણાકીય સાધનો પૂરા પાડવામાં બેંકિંગક્ષેત્ર ખૂબ જ મહત્વની ભૂમિકા ભજવતી હોય છે. બેંકો એ અર્થવ્યવસ્થાનો એક મહત્વનો પાયો છે, પરંતુ બેંકિંગ ક્ષેત્રે જોવા મળતી બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોનું વધતું જતું પ્રમાણ એ બેંકો માટે ખૂબ જ ખતરનાક સાબિત થાય છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંશોધક દ્વારા ભારતની જાહેરક્ષેત્ર, ખાનગીક્ષેત્ર અને વિદેશી બેંકોની બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોનો અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં જાહેર ક્ષેત્રની ૨૦, ખાનગી ક્ષેત્રની ૧૨ અને વિદેશી બેંકોમાંથી ૧૨ બેંકોનો વર્ષ ૨૦૦૪ થી ૨૦૧૯ ના વર્ષોનો અભ્યાસ

VIDHYAYANA

An International Multidisciplinary Research E-Journal

ISSN 2454-8596

www.vidhyayanaejournal.org

કરવામાં આવ્યો છે. તેમના મતે ભારતમાં જાહેરક્ષેત્રની બેન્કોમાં સૌથી વધુ NPA નું પ્રમાણ જોવા મળે છે અને તેના વધવા પાછળનું એક મહત્વનું કારણ કૃષિક્ષેત્રે આપવામાં આવતી ઋણમુક્તિનું છે. તેના કારણે દિવસને દિવસે NPAનું પ્રમાણ વધતું જોવા મળે છે. તેથી જો ઋણમાફી યોજના નાબૂદ કરવામાં આવે અને જાહેરક્ષેત્રની બેન્કોમાં કાર્યક્ષમ અને ચોકસાઈપૂર્વક વહીવટ થાય તેવા પ્રયત્ન કરવા જોઈએ.

(૨) બી.એલ.ભુતીયા (૨૦૧૯); બેન્કોની NPAની સમીક્ષા. અર્થસંકલન અંક ૫૯૬, અમદાવાદ, ગુજરાત

બેન્કોની NPAની સમીક્ષા નામના લેખમાં સંશોધક દ્વારા દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે બેકિંગ ક્ષેત્રે NPA એ ખૂબ જ ચિંતાનો વિષય છે. પ્રસ્તુત લેખમાં જણાવ્યા અનુસાર ૨૦૦૮ ની મંદીની સ્થિતિમાંથી બહાર નીકળવા માટે ક્રેડિટ રેટિંગની અવગણના કરીને બેન્કોએ મોટી કંપનીઓને લોન આપેલી જેના પરિણામસ્વરૂપ બેન્કોની બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોમાં સતત વધારો થવા પામ્યો છે. બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોનું પ્રમાણ ઘટે તે માટે ભારત સરકાર દ્વારા ૨૦૦૨ માં Sarfesi Act એ એક મહત્વની કાયદાકીય જોગવાઈ છે.

(૩) V.R.Singh (2016); A Study of Non-Performing Assets of Commercial Banks and it's Recovery in India

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંશોધક દ્વારા ભારતની અનુસૂચિત વાણિજ્યિક બેન્કોની બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોનો અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો છે. વર્ષ ૨૦૦૪ થી ૨૦૧૪ સુધીના ૧૪ વર્ષના એકંદર ડેટાનો ઉપયોગ કરેલ છે. સંશોધકના મતે બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતો બેન્કોની કામગીરી અને નફાને અસર કરે છે. ભારતમાં બેકિંગ સિસ્ટમમાં વ્યાપારી અને સહકારી બેન્કોનો સમાવેશ થાય છે જે બેકિંગ સિસ્ટમની સંપતિમાં ૯૦% થી વધુ હિસ્સો ધરાવે છે. તેમના મતે વર્ષ ૨૦૦૧-૦૨ થી ૨૦૧૩-૧૪ ના સમયગાળા દરમિયાન Net NPA ની સરેરાશ ટકાવારી ૨% આસપાસ રહેલા પામી છે.

(૪) Nammi Lalitha (2013); NON-PERFORMING ASSETS: STATUS & IMPACT, A COMPARATIVE STUDY OF PUBLIC & PRIVATE SECTOR BANKS (With Special Reference to SBI, CANARA, HDFC and KARUR VYASA BANKS)

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંશોધક દ્વારા જાહેરક્ષેત્રની અને ખાનગીક્ષેત્રની વાણિજ્યિક બેન્કો અને તેમની બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોની પરિસ્થિતિ અને મેનેજમેન્ટને ધ્યાનમાં રાખીને વર્ષ ૨૦૦૧-૦૨ થી ૨૦૧૧-૧૨ ના એક દાયકા દરમિયાનના આંકડાઓનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો છે. જેમાં કુલ ચાર બેન્કોની પસંદગી કરવામાં આવી છે. સંશોધકના મતે બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતો બેન્કોની ધિરાણ પ્રવૃત્તિને પ્રતિફળ અસર કરે છે,

VIDHYAYANA

An International Multidisciplinary Research E-Journal

ISSN 2454-8596

www.vidhyayanaejournal.org

કારણ કે લોનના હપ્તાઓની પુનઃ પ્રાપ્તિ તેમજ લોન પોર્ટફોલિયો પરના વ્યાજદરમાં પણ ક્રેડિટ-વિતરણ પ્રક્રિયાની અસરકારકતાને નકારી કાઢે છે આંતરરાષ્ટ્રીય સર્વશ્રેષ્ઠ પ્રયાસોને અપનાવીને નાણાકીય ક્ષેત્રના સુધારા બાદ આજે તેમાં નોંધપાત્ર પરિવર્તન આવ્યું છે.

(૫) Asha Singh(2013); PERFORMANCE OF NON-PERFORMING ASSETS (NPAs) IN INDIAN COMMERCIAL BANKS

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંશોધક દ્વારા વર્ષ ૨૦૦૧-૦૨ થી ૨૦૧૧-૧૨ સુધીની જાહેરક્ષેત્ર અને ખાનગીક્ષેત્રની વાર્ષિક બેંકોની બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો છે, તેમના મતે ભારતમાં બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતો એ બેંકો માટે એક મોટી ચિંતાનો વિષય છે. એનપીએ એ બેંકિંગક્ષેત્ર પર અનિવાર્ય બોજ છે, તેથી બેંકની સફળતા બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોની સંચાલનની પદ્ધતિઓ પર આધારિત છે. જાહેરક્ષેત્રની બેંકોની એકમાત્ર મુશ્કેલી બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોનું વધતું જતું સ્તર છે, જાહેરક્ષેત્રની બેંકોની બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતો વર્ષે-વર્ષે નિયમિતપણે વધતી રહી છે તેનાથી ઉલટું ખાનગી ક્ષેત્રની બેંકોની બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોમા કેટલાક વર્ષોને બાદ કરતાં ઘટાડો જોવા મળે છે. ખાનગીક્ષેત્રની બેંકો કરતા જાહેરક્ષેત્રની બેંકોની એનપીએનું પ્રમાણ વધુ જોવા મળે છે. બેંકોની કાર્યક્ષમતા અને નફાકારકતામા સુધારો કરવા માટે એનપીએ ઘટાડવું અને તેને નિયંત્રિત કરવું જરૂરી છે.

(૬) Dr Sonia Narula and Monika Singla (2014); Empirical Study on Non-Performing Assets of Bank

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પંજાબ નેશનલ બેંકની બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતો અને તેના નફા પરના પ્રભાવની આકારણી અને કુલ એડવાન્સિસ, નેટ પ્રોફિટ્સ, જીઆરએસએસ અને નેટ એનપીએ વચ્ચેનો સંબંધ દર્શાવવામાં આવ્યો છે. આ અધ્યયનમાં પંજાબ નેશનલ બેંકના ૨૦૦૬-૦૭ થી ૨૦૧૧-૧૨ સુધીના છ વર્ષના સમયગાળાના વાર્ષિક અહેવાલોનો અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો છે સંશોધકના મતે બેંકિંગક્ષેત્રે બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોનું વધતું સ્તર અર્થતંત્રને ઘણી રીતે અસર કરે છે, જો તેનું યોગ્ય સંચાલન કરવામાં ન આવે તો તે નાણાકીય અઘોગતિનું કારણ બને છે. તેમના મતે પંજાબ નેશનલ બેંકના નેટ પ્રોફિટ્સ અને એનપીએ વચ્ચે સકારાત્મક સંબંધ છે તેનો સરળ અર્થ એ છે કે નફામાં વધારો થતાં એનપીએ પણ વધશે, જે બેંકના ગેરવહીવટનું પરિણામ છે. ગ્રાહકો બે પ્રકારના હોય છે પ્રામાણિક અને અપ્રામાણિક, પ્રામાણિક ગ્રાહકો સમયસર કુલ એડવાન્સિસ પર વ્યાજ અને હપ્તાઓ ચૂકવીને નફામાં વધારો કરે છે જ્યારે અપ્રામાણિક ગ્રાહકો સમયસર કુલ એડવાન્સિસ પર વ્યાજ અને હપ્તાઓ ન

VIDHYAYANA

An International Multidisciplinary Research E-Journal

ISSN 2454-8596

www.vidhyayanaejournal.org

યૂકવીને બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોમા વધારો કરે છે. આ ગેરવહીવટ અને કલાયન્ટની ખોટી પસંદગી એનપીએ અને નફા વચ્ચેના સકારાત્મક સંબંધનું એકમાત્ર કારણ છે, પરંતુ જો બેંક દ્વારા સારૂ સંચાલન કરવામાં આવે તો એનપીએની રકમમાં ઘટાડો આવી શકે છે.

સંશોધનના હેતુઓ

- ૧ બેંકિંગક્ષેત્રે જોવા મળતી બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોનું પ્રમાણ જાણવું.
- ૨ જાહેર અને ખાનગીક્ષેત્રની બેંકોની બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવો.
- ૩ બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતો દ્વારા બેંકો અને અર્થતંત્ર પર થતી અસરોની જાણકારી મેળવવી.

સંશોધનની ઉત્કલ્પના

- ૧ જાહેરક્ષેત્રની બેંકો અને ખાનગીક્ષેત્રની બેંકોની બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોમા કોઈ ફેરફાર નથી.

સંશોધન પદ્ધતિ

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જાહેરક્ષેત્ર અને ખાનગીક્ષેત્રની બેંકોની બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવામાં આવશે. અભ્યાસ માટે જાહેરક્ષેત્રની ૩ બેંકો અને ખાનગીક્ષેત્રની ૩ બેંકોની પસંદગી કરવામાં આવી છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસ દ્વિતીય એટલે કે ગૌણ માહિતી પર આધારિત છે. અભ્યાસ માટે ૨૦૦૫ થી ૨૦૧૯ ના વર્ષનાં આંકડાઓ લેવામાં આવ્યા છે.

VIDHYAYANA

VIDHYAYANA

An International Multidisciplinary Research E-Journal

ISSN 2454-8596

www.vidhyayanaejournal.org

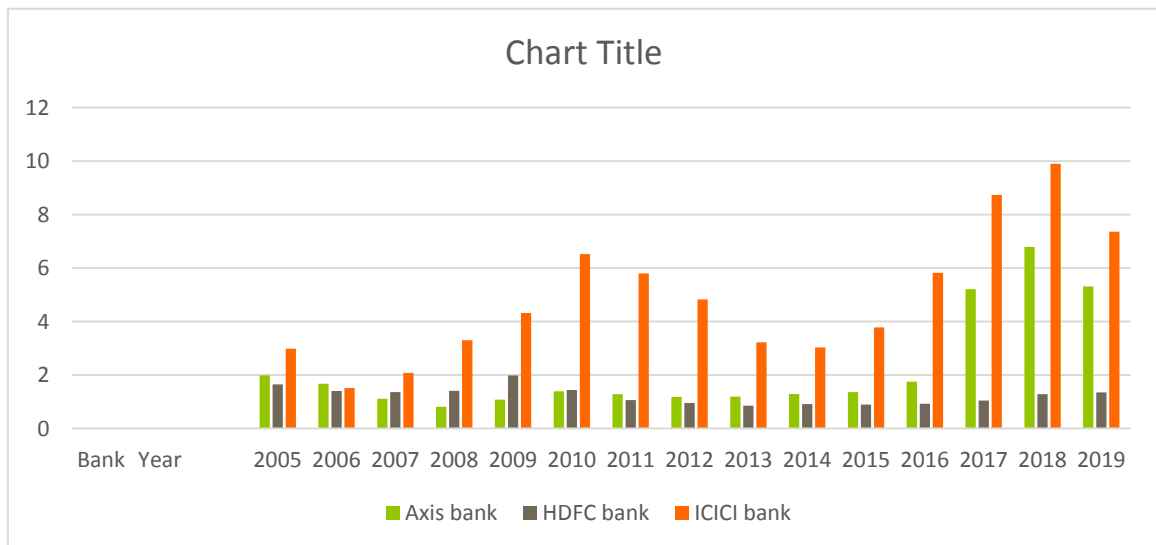
માહિતીનું પૃથ્થકરણ અને અર્થઘટન

કોષ્ટક નં 1

ખાનગીક્ષેત્રની બેંકોના આંકડાઓ દર્શાવતું કોષ્ટક

SR	Bank	Axis Bank			HDFC Bank			ICICI Bank			
		Year	Gross	Gross	Ratio (%)	Gross	Gross	Ratio (%)	Gross	Gross	Ratio (%)
			NPA	Advances		NPA	Advances		NPA	Advances	
1	2005	311.1	15697.2	1.98	427	25936.7	1.65	2770.4	93044.6	2.98	
2	2006	374.28	22470.89	1.67	496.51	35402.58	1.4	2222.58	147625.3	1.51	
3	2007	411	37022	1.11	645	47387	1.36	4126	198193	2.08	
4	2008	486	59899	0.81	904	64032	1.41	7580	229892	3.3	
5	2009	890.48	82120.12	1.08	1983.92	100239.4	1.98	9649.42	223621.1	4.32	
6	2010	1295.42	93005.34	1.39	1807.17	125283.4	1.44	9267.42	142100.6	6.52	
7	2011	1586.99	124119.81	1.28	1660.32	156705.26	1.06	9815.96	169181.76	5.8	
8	2012	1720.2	145904.9	1.18	1814.9	190968.9	0.95	9292.6	192333.8	4.83	
9	2013	2371.41	198900.69	1.19	2048.06	241306.07	0.85	9607.75	298416.35	3.22	
10	2014	3001.42	232498.8	1.29	2775.35	304963.21	0.91	10505.4	347211.5	3.03	
11	2015	3866.88	284008.74	1.36	3265.81	367887.84	0.89	15094.9	398962.03	3.78	
12	2016	5848.48	342311.95	1.75	4297.6	467579.38	0.92	26221.5	450182.56	5.82	
13	2017	20045.5	384723.42	5.21	5825.88	558566.64	1.04	42159.8	482460.4	8.74	
14	2018	30876.2	454550.85	6.79	8506.87	664254.34	1.28	53240.8	537945.09	9.9	
15	2019	27146.5	511096.44	5.31	11135.1	827334.92	1.35	45676.4	618985.23	7.36	

Source:- <https://www.m.rbi.org.in>

VIDHYAYANA

An International Multidisciplinary Research E-Journal

ISSN 2454-8596

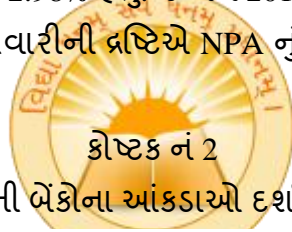
www.vidhyayanaejournal.org

અર્થઘટન

કોષ્ટક નં 1 માં ખાનગીક્ષેત્રની બેંકોની બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોના આંકડાઓ દર્શાવવામાં આવ્યું છે, તેમા મુખ્યત્વે ત્રણ બેંકો Axis Bank, HDFC Bank અને ICICI Bank નો અભ્યાસ કરાવામાં આવ્યો છે. ટેબલની વિગતો જોતા જણાય છે કે વર્ષ 2005માં Axis Bankની NPA ની રકમ 311.1 કરોડ રૂપિયા હતી, જે કુલ ધિરાણ 15697.2 કરોડના 1.98% હતી. જે વર્ષ 2019માં Axis Bank ની NPA વધીને 27146.45 કરોડ રૂપિયા થઈ જે કુલ ધિરાણ 511096.44 કરોડના 5.31% થાય છે. આંકડાક્રિયા.માહિતીનો અભ્યાસ કરતા જણાય છે કે Axis Bank ની ધિરાણની રકમમાં સતત વધારો થયો છે અને NPA ની રકમ અને ટકાવારીમાં સતત વધઘટ જોવા મળે છે.

HDFC Bankના આંકડાઓનો અભ્યાસ કરતા જણાય છે કે વર્ષ 2005માં બેંકની NPA ની રકમ 427 કરોડ હતી જે કુલ ધિરાણ 25936.7 કરોડના 1.65% હતું જે વર્ષ 2019માં NPA ની રકમ 11135.1 કરોડ થયું જે કુલ ધિરાણ 827334.92 કરોડના 1.35% થયું. ટકાવારીની દ્રષ્ટિએ NPA નું સૌથી ઓછું પ્રમાણ 2013માં 0.85% હતું અને સૌથી વધુ પ્રમાણ 2009માં 1.98% હતું. બેંકની NPA ની રકમમાં સતત વધારો જોવા મળે છે.

ICICI Bank ના આંકડાઓનો અભ્યાસ કરતા જણાય છે કે વર્ષ 2005માં બેંકની NPA ની રકમ 2770.4 કરોડ રૂપિયા હતી, જે કુલ ધિરાણ 93044.6 કરોડના 2.98% હતું. જે વર્ષ 2019માં NPA ની રકમ 45676.4 કરોડ થઈ જે કુલ ધિરાણ 618985.23 કરોડના 7.36% થઈ. ટકાવારીની દ્રષ્ટિએ NPA નું સૌથી ઓછું પ્રમાણ 2006માં 1.51% હતું અને સૌથી વધુ પ્રમાણ 8.74% હતું.

કોષ્ટક નં 2

જાહેરક્ષેત્રની બેંકોના આંકડાઓ દર્શાવતું કોષ્ટક

SR	Bank	State Bank of India			Bank of Baroda			Bank of India		
		Year	Gross NPA	Gross Advances	Ratio (%)	Gross NPA	Gross Advances	Ratio (%)	Gross NPA	Gross Advances
1	2005	15617	293359.9	5.32	3321.8	45529.1	7.3	3155.9	57600.8	5.48
2	2006	13299.61	378993.11	3.51	2390.14	61360.43	3.9	2479.18	66662.23	3.72
3	2007	12682	488762	2.59	2092	84714	2.47	2100	86791	2.42
4	2008	15481	600520	2.58	1981	107672	1.84	1931	114793	1.65
5	2009	19113.83	747871.48	2.56	1842.93	144844.87	1.27	2470.88	144731.56	1.71
6	2010	21830.56	772930.61	2.82	2196.06	133588.79	1.64	4481.21	135193.96	3.31
7	2011	23073.52	662444.06	3.12	2786.23	171801.48	1.62	4356.6	165147.16	2.64
8	2012	31156	757888.6	4.36	3881.8	205453.6	1.89	5169.7	177950.2	2.91
9	2013	51189.39	1078557.11	4.42	7982.58	332811.32	2.4	8765.25	292967.91	2.99
10	2014	61605.35	1245122.44	4.95	11875.9	403699.43	2.94	11868.6	376228.19	3.15
11	2015	56725.33	1335423.71	4.25	16261.45	437280.38	3.72	22193.24	411726.63	5.39
12	2016	98172.8	1509499.82	6.5	40521.04	405517.24	9.99	49879.13	381662.25	13.07
13	2017	112342.99	1627273	6.9	42718.71	408510.92	10.46	52044.54	393788.05	13.22
14	2018	223427.46	2048387.31	10.91	56480.39	460744.36	12.26	62328.46	375995.49	16.58
15	2019	172750.36	2293454.12	7.53	48232.77	501706.39	9.61	60661.1	382860.38	15.84

Source:- <https://www.m.rbi.org.in>

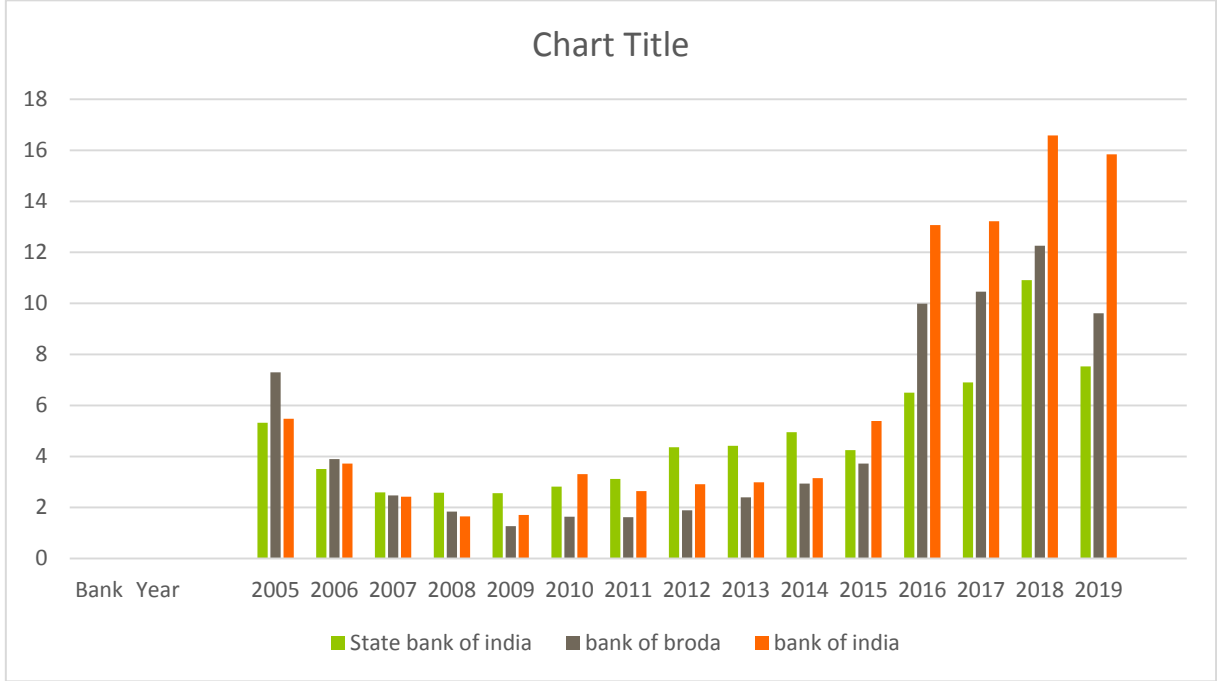

VIDHYAYANA

An International Multidisciplinary Research E-Journal

ISSN 2454-8596

www.vidhyayanaejournal.org

अर्थघटन

કોષ્ટક નં 2માં જાહેરક્ષેત્રની બેંકોના આંકડાઓ દર્શાવવામાં આવ્યા છે તેમાં મુખ્યત્વે ત્રણ બેંકો State Bank of India, Bank of Baroda અને Bank of India નો અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો છે. અભ્યાસ માટે 2005 થી 2019ના વર્ષના આંકડાઓ લેવામાં આવ્યા છે.

ટેબલની વિગતો જોતા જણાય છે કે વર્ષ 2005માં SBI બેંકની NPA ની રકમ 15617 કરોડ હતું જે કુલ ધીરાણ 293359.9 કરોડના 5.32% હતું જે વર્ષ 2019માં 172750.36 કરોડ થયું હતું જે કુલ ધીરાણ 2293454.12 કરોડના 7.53% થયું હતું. ટકાવારીની દ્રષ્ટિએ જોતા જણાય છે કે NPA નું સૌથી ઓછું પ્રમાણ 2009માં 2.56% હતું અને સૌથી વધુ પ્રમાણ 2018માં 10.91% હતું.

Bank of Baroda બેંકના આંકડાઓનો અભ્યાસ કરતા જણાય છે કે વર્ષ 2005માં બેંકની NPA ની રકમ 3321.8 કરોડ થયું જે કુલ ધીરાણ 45529.1 કરોડના 7.3% હતું. જે વર્ષ 2019માં 48232.77 કરોડ થયું જે કુલ ધીરાણ 501706.39 કરોડના 9.61% હતું. ટકાવારીની દ્રષ્ટિએ જોતા જણાય છે કે NPA નું સૌથી ઓછું પ્રમાણ વર્ષ 2009માં 1.27% હતું અને સૌથી વધુ પ્રમાણ 2018માં 12.26% હતું.

Bank of India બેંકના આંકડાઓનો અભ્યાસ કરતા જણાય છે કે વર્ષ 2005માં બેંકની NPA ની રકમ 3155.9 કરોડ રૂપિયા હતું જે કુલ ધીરાણ 57600.8 કરોડના 5.48% હતું. જે વર્ષ 2019માં 60661.1 કરોડ રૂપિયા થઈ જે કુલ ધીરાણ 382860.38 કરોડના 15.84% હતું. ટકાવારીની દ્રષ્ટિએ જોતા જણાય છે કે NPA નું સૌથી ઓછું પ્રમાણ વર્ષ 2008માં 1.65% હતું અને સૌથી વધુ પ્રમાણ 2018માં 16.58% હતું.

VIDHYAYANA

An International Multidisciplinary Research E-Journal

ISSN 2454-8596

www.vidhyayanaejournal.org

ઉત્કલ્પનાની ચકાસણી

t-Test: Two-Sample
Assuming Equal
Variances

Column1	Public	Private
Mean	5.324666667	2.779333333
Variance	14.41508381	1.881935238
Observations	15	15
Pooled Variance	8.148509524	
Hypothesized Mean Difference	0	
df	28	
t Stat	2.441946855	
P(T<=t) one-tail	0.010590364	
t Critical one-tail	1.701130908	
P(T<=t) two-tail	0.021180727	
t Critical two-tail	2.048407115	

ઉપરના ટેબલ દ્વારા આપણે જાહેરક્ષેત્રની બેંકની વચ્ચેની NPA ની તુલના કરી, જેમાં T-test દ્વારા જે T-Value પ્રાપ્ત થાય છે તે 0.05 કરતા નીચી જોવા મળે છે કે જે દર્શાવે છે કે જાહેરક્ષેત્રની બેંકની બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતો અને ખાનગીક્ષેત્રની બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતો વચ્ચે મહત્વનો તફાવત જોવા મળે છે જેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર થાય છે.

તારણો

ખાનગીક્ષેત્રની બેંકોના આંકડાઓનો અભ્યાસ પરથી તારણ કાઢી શકાય છે કે ખાનગીક્ષેત્રની બેંકોની બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોમાં સતત વધારો જોવા મળે છે અને તેની ટકાવારીમાં સતત વધઘટ થતી જોવા મળે છે.

VIDHYAYANA

An International Multidisciplinary Research E-Journal

ISSN 2454-8596

www.vidhyayanaejournal.org

2 જાહેરક્ષેત્રની બેકોના આંકડાઓનો અભ્યાસ કરતા જણાય છે કે વર્ષ 2005 બાદ શરૂઆતના વર્ષોમાં જાહેરક્ષેત્રની બેકોની બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોમાં ઘટાડો જોવા મળ્યો હતો પરંતુ વર્ષ 2008-09ના સમયગાળા બાદ તેમાં સતત વધારો જોવા મળે છે.

3 ખાનગીક્ષેત્રની બેકો અને જાહેરક્ષેત્રની બેકોની બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોની તુલના કરતા માલૂમ પડે છે કે ભારતમાં જાહેરક્ષેત્રની બેકોમાં બિનકાર્યક્ષમ અસ્કયામતોનું પ્રમાણ ખાનગીક્ષેત્ર કરતા વધુ પ્રમાણમાં જોવા મળે છે.

VIDHYAYANA

VIDHYAYANA

An International Multidisciplinary Research E-Journal

ISSN 2454-8596

www.vidhyayanaejournal.org

संदर्भसूचि

Books

- (1) डो. ज्योतिबेन डी नायक; भारतीय अर्थतंत्र अने नीतीविषयक सुधारा, पेज नं 285

महाशोध निबंध

- (1) NAMMI LALITHA (2013); NON-PERFORMING ASSETS: STATUS & IMPACT, A COMPARATIVE STUDY OF PUBLIC & PRIVATE SECTOR BANK (WITH SPECIAL REFERENCE TO SBI, CANARA, HDFC and KARUR VYASA BANKS), PhD Thesis, Faculty of Commerce and Management Studies, Andhra University Visakhapatnam

लघुशोधनिबंध

- (1) अंजना डी पाटडीया (२०२०); भारतीय बेडिगक्षेत्रे बिनकार्यक्षम अस्क्यामतोनी समस्या:- चेक विश्लेषणात्मक अस्थास, लघुशोध निबंध, सौराष्ट्र युनिवर्सिटी राजकोट

संशोधन पत्रो

- (1) Asha Singh(2013); PERFORMANCE OF NON-PERFORMING ASSETS (NPAs) IN INDIAN COMMERCIAL BANKS, International Journal of Marketing, Financial services & Management Research, Vol 2, No 9, September 2013

- (2) Dr Sonia Narula and Monika Singla (2014); Empirical Study on Non-Performing Assets of Bank, International Journal of Advance Research in Computer Science and Management Studies, vol 2, Issue 1, January 2014

- (3) V.R.Singh (2018); A Study of Non-Performing Assets of Commercial Banks and it's recovery in India, Annual Research Journal of SCMS, Pune, Vol 4, March 2018

- (4) Samir and Deepa Kamra (2013); A Comparative Analysis of Non-Performing Assets (NPAs) of Selected Commercial Banks in India, Opinion: International Journal of Management, Vol 3, No 1, June 2013.

- (5) બી.એલ.ભૂતીયા (२०१६); બેંકોની NPAની સમીક્ષા, અર્થસંકલન અંક ૫૬૬, અમદાવાદ ગુજરાત.

Websites

- (1) <https://www.shodhgangotri.inflibnet.ac.in>
(2) <https://scholar.google.com>
(3) <https://www.kapilghosiya.in>
(4) <https://m.rbi.org.com>
(5) https://en.m.wikipedia.org/wiki/list_of_banks